

**Promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga
(U2025/02404)**

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Övergripande generella synpunkter

Fakulteten tillstyrker flera av de ändringar och tillägg som presenteras i promemorian. Det är i grunden positivt att stärka barns och ungas rätt till utbildning även i situationer där frihetsberövande inte kunnat undvikas. Särskilt som utbildning är en viktig skyddsfaktor för barn och unga i kriminalitet. Fakulteten tillstyrker därför i huvudsak inriktningen att ett särskilt, mer precist regelverk införs för Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga.

Samtidigt vill fakulteten framhålla att flera av de föreslagna lösningarna aktualiserar principiellt viktiga frågor om rättssäkerhet, normgivningsdelegation och balansen mellan likvärdighet och nödvändiga avvikelser. Dessa frågor förtjänar enligt fakultetens mening att problematiseras ytterligare.

Särskilda synpunkter på lagförslaget

Rätten till utbildning och likvärdighet

Fakulteten delar den utgångspunkt som presenteras i promemorian om att utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt så långt som möjligt ska motsvara utbildning inom skolväsendet. Att i skollagen tydliggöra att utbildningen ska präglas av samma grundläggande värden, mål och pedagogiska principer som utbildning inom skolväsendet framstår som ändamålsenligt.

Samtidigt kan konstateras att konstruktionen “med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt” ger utrymme för betydande variation i tillämpningen. Även om det i promemorian tydligt anges att avvikelser inte bör vara större än vad som är nödvändigt, finns det en risk för att likvärdigheten i praktiken blir svår att säkerställa. Fakulteten vill därför understryka vikten av att uppföljning och tillsyn ges ett reellt innehåll, så att barns och ungas rätt till utbildning inte sätts ur spel eller blir

beroende av lokala förutsättningar och ekonomiska faktorer i alltför hög grad.

Normgivningsdelegation och rättslig tydlighet

Fakulteten noterar att promemorian föreslår att en betydande del av den materiella regleringen flyttas från skollagen till förordningsnivå, med ett brett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter, inklusive avvikelser från skollagens bestämmelser.

Även om detta kan motiveras av behovet av flexibilitet, väcker det frågor om *rättslig förutsebarhet och tydlighet*, särskilt mot bakgrund av att regleringen avser barn och unga i en mycket utsatt situation. Fakulteten vill därför framhålla vikten av att de centrala ramarna för utbildningens innehåll, omfattning och kvalitet är tillräckligt tydligt reglerade på lagnivå, och att bemyndigandena tillämpas restriktivt.

Kriminalvårdens dubbla uppdrag

I promemorian ges en tämligen nyanserad bild av de spänningar som kan uppstå mellan Kriminalvårdens säkerhetsuppdrag och utbildningens pedagogiska syften. Fakulteten instämmer i bedömningen att dessa spänningar inte fullt ut kan lösas genom lagstiftning, men menar att de rättsliga ramarna måste utformas så att utbildningsuppdraget inte systematiskt underordnas säkerhetsintressen. I detta sammanhang framstår förslaget om ett särskilt regelverk som principiellt rimligt. Samtidigt bör det uppmärksammas att avvikelser från ordinarie skolformer riskerar att normaliseras över tid vilket inte vore önskvärt.

Garanterad undervisningstid

Fakulteten noterar förslaget om en genomsnittlig garanterad undervisningstid om 23 timmar per vecka samt möjligheten att tillfälligt minska undervisningstiden vid exempelvis avskildhet. Även om promemorian framhåller att compensation ska ske i möjligaste mån, vill fakulteten peka på risken att sådana undantag i praktiken kan få ett mer varaktigt genomslag.

Det kan därför finnas skäl att ytterligare tydliggöra hur kravet på compensation ska förstås och följas upp, för att säkerställa att undervisningstiden inte urholkas för vissa elevgrupper.

Undantag från behörighetskrav för lärare

Fakulteten ser behovet av flexibilitet när det gäller lärarförsörjning inom Kriminalvården, men noterar samtidigt att förslaget innebär avsteg från grundläggande principer om lärarlegitimation och ämnesbehörighet. Även om undantagen omgärdas av flera begränsningar, finns det enligt fakultetens mening anledning att ifrågasätta detta avsteg, särskilt i ljuset

av utbildningens kompensatoriska uppdrag samt vikten av att just dessa barn får tillgång till behöriga lärare med relevant utbildning.

Avslutande kommentar

Fakulteten vill avslutningsvis understryka att promemorian rör ett område där rättsliga avvägningar får särskilt långtgående konsekvenser för en redan mycket utsatt grupp. Att barn och unga frihetsberövas och samtidigt ges ett i praktiken avvikande utbildningssystem ställer höga krav på rättslig precision, transparens och uppföljningsbarhet.

Fakulteten menar att det finns en risk för att den föreslagna regleringen, trots sina högt ställda ambitioner, i praktiken leder till institutionalisering samt till avsteg från barns rätt till utbildning. Konstruktionen med en tämligen omfattande normgivningsdelegation och generellt hållna undantagsmöjligheter innebär att centrala rättigheter i realiteten förskjuts från lag till förordning och myndighetsföreskrifter. Detta riskerar att försvaga såväl rättssäkerheten som den demokratiska kontrollen över utbildningens innehåll och kvalitet.

Mot denna bakgrund anser fakulteten att det är viktigt att reformen inte endast följs upp i termer av verksamhetens funktionalitet, utan också ur ett rättighetsperspektiv. Det bör säkerställas att avvikelser från skolväsendets ordinarie reglering förblir just undantag, och att de fortlöpande kan prövas mot principerna om likvärdighet, proportionalitet och barns bästa.

Fakulteten vill därmed framhålla att reformens legitimitet ytterst vilar på att utbildningen inom Kriminalvården inte utvecklas till ett parallellt utbildningssystem med lägre ställda pedagogiska krav, utan förblir reellt integrerad i den allmänna utbildningsordningen. I annat fall finns en risk att rätten till utbildning för frihetsberövade barn och unga reduceras till en formell ambition snarare än en faktisk och rättsligt garanterad rättighet vilket vore särskilt olyckligt för barn som begått brott.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av universitetslektor Maria Refors Legge. Yttrandet har på delegation avgivits av fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer